

УДК 37.013.2:378.046.4

Лебедик Л. В.,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ МАЙБУТ- НІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ СУЧАС- НІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Анотація. Наголошується актуальність проблеми реалізації індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти через сучасні форми організації навчання. Показані шляхи її реалізації під час вивчення навчальних дисциплін. Розглядаються вимоги до сучасних форм організації навчання (проектного, модульного, дистанційного, змішаного навчання, менторства, тьюторингу), до сучасних видів лекцій (вступної лекції, проблемної лекції, лекції-диспуту, лекції із запланованими помилками) тощо.

Ключові слова: форма навчання, лекція, проєктне навчання, модульне навчання, дистанційне навчання, змішане навчання, менторство, тьюторинг, педагог закладу позашкільної освіти.

Abstract. The relevance of the problem of realizing the individual educational trajectory of future teachers of extracurricular education institutions through modern forms of training organization is emphasized. The ways of its implementation during the study of educational disciplines are shown. Requirements for modern forms of education organization (project, modular, distance, mixed learning, mentoring, tutoring), for modern types of lectures (introductory lecture, problem lecture, lecture-dispute, lecture with planned errors), etc. are considered.

Key words: form of education, lecture, project-based learning, modular learning, distance learning, mixed learning, mentoring, tutoring, teacher of an out-of-school education institution.

Постановка проблеми, її актуальність. Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти через сучасні форми організації навчання є актуальним завданням, адже набуває великого значення в умовах повномасштабної війни росії проти України військова, духовна й інтелектуальна мобілізація українців, а, отже, й підготовка на основі сучасних форм організації навчання нової генерації педагогів для закладів позашкільної освіти, які були б здатні виконувати нове соціальне замовлення. Індивідуальна освітня траєкторія (ІОТ) є особистісно орієнтованим шляхом розвитку майбутнього педагога, що враховує його здібності, професійні інтереси, освітні цілі. Реалізація ІОТ потребує співпраці викладачів і студентів, а також розвитку навичок саморегуляції й рефлексії. Сучасний педагог закладу позашкільної освіти має вміти повноцінно реалізувати власну професійну функцію,

сприяючи зростанню виховного, розвивального, навчального потенціалу своїх вихованців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що вирішення проблеми реалізації індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх педагогів через сучасні форми організації навчання може базуватися на теоретико-методологічних і методичних працях В. Андрущенко, І. Бега, С. Гончаренка, М. Гриньової, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, А. Кузьминського, Л. Лук'янової та ін.; працях з дидактики вищої професійної освіти А. Алексюка, Р. Гуревича, Н. Коваль, В. Лозової, Н. Ничкало, І. Осадченко, В. Стрельнікова, В. Струмманського, І. Трубавіної, Л. Хомич та ін. Разом з тим, аналіз праць вітчизняних науковців, проведений у наших дослідженнях [1, с. 46–50; 2; 3, с. 238–242 та ін.], публікаціях В. Стрельнікова [2; 4; 5, с. 34–38; 6, с. 12–17], показав, що поза увагою дослідників залишаються теоретичні й методичні питання реалізації індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх педагогів через сучасні форми організації навчання в умовах магістратури.

Мета статті – розкриття можливостей сучасних форм організації навчання для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти.

Завдання роботи – показати реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти під час вивчення навчальних дисциплін з використанням сучасних форм організації навчання (проектного, модульного, дистанційного, змішаного навчання, менторства і тьюторингу), сучасних видів лекцій (вступної лекції, проблемної лекції, лекції-диспуту, лекції із запланованими помилками).

Виклад основного матеріалу дослідження розпочнемо з аналізу сучасних форм організації навчання для реалізації ІОТ – проектного, модульного, дистанційного, змішаного навчання, менторства та тьюторингу. У проектному навчанні майбутні педагоги виконують реальні або моделюють проекти, що дозволяє застосувати знання у практичних умовах. Особливістю модульного навчання є те, що освітня програма складається з окремих блоків (модулів), що дає змогу студенту обирати послідовність та глибину вивчення тем. Дистанційне і змішане навчання – використання цифрових платформ для доступу до освітніх матеріалів у будь-який час сприяє індивідуалізації навчального процесу. Менторство і тьюторинг здійснює індивідуальний супровід педагогів, який дозволяє врахувати особливості розвитку кожного студента та коригувати ІОТ.

Під час вивчення навчальних дисциплін «Теорія і методика позашкільної освіти», «Методологія та організація наукових досліджень», «Педагогіка і психологія вищої школи», «Методика викладання у вищій школі», «Організація навчально-виховної роботи в закладах позашкільної освіти», «Інноваційні та проектні технології в позашкільній освіті» майбутні педагоги закладів позашкільної освіти під час навчання в магістратурі реалізують ІОТ, пізнання, спіль-

ний пошук відповідей на професійні питання, засвоюють зміст освітніх компонентів на основі сучасних форм організації навчання.

Для реалізації ІОТ майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти доцільно застосовувати низку сучасних форм організації навчання (які є конструкціями відрізків процесу підготовки, навчання, яких характеризують особливі способи управління, організації, співробітництва магістрантів у навчально-пізнавальній діяльності): 1) фронтальні; 2) групові (організація навчально-пізнавальної діяльності у відносно постійних групах); 3) бригадні (організація навчально-пізнавальної діяльності для виконання фахових завдань у спеціально створених тимчасових групах); 4) кооперативно-групові (кожна контактна група виконує частину спільного завдання); 5) диференційовано-групові (організація роботи груп магістрантів освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» з рівними навчально-пізнавальними можливостями); 6) парні (робота в парах постійного та змінного складу); 7) індивідуальні, які передбачають індивідуалізовану та індивідуалізовано-групову форми навчання.

Доцільним у означених навчальних дисциплінах вважаємо використовувати в оптимальному поєднанні як індивідуальні (кожен магістрант, який навчається за освітньо-професійною програмою «Позашкільна освіта», самостійно виконує якесь спільне завдання), так і індивідуалізованих (коли магістрант виконує окреме власне завдання) і групових (в різних варіантах) та фронтальних форм проблемного навчання в академічних групах.

Серед лекцій найбільше активізують ІОТ у вивчення навчальних модулів такі форми (різновиди) лекцій: а) вступна лекція; б) проблемна лекція; в) лекція-диспут; г) лекція із запланованими помилками [3, с. 238–242].

а) на вступній лекції магістранти знайомляться з метою, планом всього модулю, навчальних міні-модулів, проходять тестовий контроль початкових знань у блоці «вхід», вибирають ІОТ вивчення модулю; до важливих елементів вступної лекції може бути застосований професійно орієнтований епізод, який допомагає створити емоційне налаштування на сприймання усього навчального курсу (картина, фрагмент фільму, епіграф, вірш, уривок із книги тощо);

б) на проблемних лекціях з курсів освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» обов'язковим є створення проблемних професійних ситуацій – психічного стану здивування, протиріччя, неузгодженості у свідомості магістранта; воно викликає нерозуміння, почуття подиву, бажання вирішити парадоксальну проблему; такі проблемні ситуації породжують, захоплюють і зміцнюють пізнавальну мотивацію магістрантів до вивчення фахових педагогічних дисциплін, адже мають реалізувати ІОТ; на лекції викладач може пояснити магістрантам матеріал теми, здійснивши як первинне, так і вторинне пояснення якогось теоретичного матеріалу, тобто, відповідно – за повною і за скороченою схемою орієнтовної основи дій; це забезпечує етап складання магістрантами схеми орієнтовної основи подальших дій уже на цій проблемній лекції; виходів із такої проблемної ситуації може бути принаймні два види: 1)

сам викладач вказує на причини ілюстрованих протиріч, підводячи магістрантів до готових висновків; 2) або викладач залучає магістрантів до вирішення цих проблемних питань персонально [3, с. 240–242];

в) під час лекції-диспуту викладач реалізує, здебільшого, фронтальну форму навчання магістрантів, за можливості включаючи групові форми; при цьому обов'язково завдання мають даватися магістрантам завчасно, а обговорюватися на лекції-диспуті; застосовуються й індивідуалізовані форми, коли здійснюється попередня самостійна підготовка завдань якимось магістрантом для монологічного виступу (з презентацією) на лекції-диспуті;

г) лекцію із запланованими помилками, на наш погляд, доцільно проводити з тем, де є великий обсяг інформаційного матеріалу, наприклад, під час вивчення тем «Позашкільна освіта у провідних країнах Західної Європи. Європейська Асоціація позашкільної освіти (EAICY)» чи «Система вищої освіти України», при цьому розглядаючи відповідні приклади; у процесі читання лекції викладач може викликати у магістрантів певне замішання, адже свідомо допускає відверті помилки; тоді, користуючись схемою теоретичного блоку навчального модулю, магістранти знаходять помилки, перевіряють їх правильні варіанти у кінці лекції (спільно з викладачем) [3, с. 241–242].

Висновки. Пошук ефективних форм підготовки майбутніх педагогів для закладів позашкільної освіти наочно вказує оптимальний шлях цієї підготовки, він вимагає чіткого, детально продуманого організаційно-методичного забезпечення; суб'єкти освітнього процесу на основі цих форм організації навчання розвивають ІОТ, власний пізнавальний інтерес, смислові мотиви пізнавальної діяльності, потребу в нових знаннях тощо.

Перспективним напрямком подальших розвідок є впровадження змішаних форм навчання та активне використання цифрових технологій для персоналізації освітнього процесу. Необхідно також розробити методичні рекомендації для викладачів щодо супроводу ІОТ та створення комфортних умов для реалізації освітніх цілей студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лебедик Л. В. Проектування форм організації навчання майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти в умовах війни. *Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку* : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 листоп. 2023 р., м. Лубни). Полтава; Лубни; Миргород, 2023. 284 с. С. 46–50.

2. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

3. Лебедик Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх педа-

гогів закладів позашкільної освіти у сучасних формах організації навчання. *Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (19 берез. 2024 р.) / За заг. ред. Т. С. Плачинди. Кропивницький : ПП «Поліум», 2024. 290 с. С. 238–242.

4. Стрельніков В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с. Кн. 2. 230 с.

5. Стрельніков В. Ю. Технології «діадної взаємодії» та ситуаційного навчання студентів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 34–38.

6. Стрельніков В. Ю. Удосконалення форм навчання у сучасній вищій школі: верифікація ідей Михайла Остроградського. *Імідж сучасного педагога*. 2016. № 6. С. 12–17.